

PEUNYATA UMUM HAK-HAK AZASI MANUSIA BAN SIGOM DÔNJA

MUKADDIMAH

Bahwasadjih, pengakuan ateuéh martabat alami manusia dan hak-hak njang sama-rata dan mutlak njang han keumah tapeumeungklèh nibak bandum ummat manusia nakeuh ateuéh dasar keumeurdèhkaan, keu'adélan dan keudamaian dalam dônja.

Bahwasadjih, buët hana padôli dan buët peu-hina keu hak azasi manusia njan ka mengakibat keu buët-buët dhalém dan biadab njang peuteupèh haté ummat manusia; hingga ummat manusia meuhadajat keu saboh dônja njang disinan manusia djeuët geu nikmati keumeurdèhkaan bak geumarit dan bak geumeu-agama dan bibeuéh nibak rasa teumakôt dan rasa kureuëng. Hai njoë ka geupeunjata sibagoë tjita-tjita njang paléng manjang nibak bandum ummat manusia.

Bahwasadjih, hak-hak azasi manusia peureulèë teupeulindông deungon na peratôran Hukôm, supaja manusia hana geupiléh pemberontakan sibagoë djalan keuneuleuëh njang terpaksa untuk geupeuglahi droëgeuh nibak keudhaléman dan penindasan.

Bahwasadjih, nakeuh that peunténg bak teupeumadju hubôngan meusahabat antara Neugara-Neugara.

Bahwasadjih, rakjat nibak Persjarikatan Bangsa-Bangsa(PBB), dalam Piagamgeuh ka sigo treuk geupeudjeulaih kejakinan gobnjan keu dasar-dasar Hak Azasi Manusia; ateuéh martabat dan jum sidroë-droë ureuëng, dan ateuéh hak-hak njang saban nibak ureuëng inong ngon ureuëng agam; dan ka geumeu'iktikeuët untuk peumadju taraf hudép dan kemadjuan sosiai dalam suasana keumeurdèhkaan njang leubèh luwaih.

Bahwasadjih, Neugara-neugara Angèëta Persjarikatan Bangsa-bangsa(PBB) ka geumeudjandji keudroëgeuh, geukeuridja sama deungon PBB, untuk peumadju rasa hôreumat njang universal keu Hak-Hak azasi manusia dan azasi Keumeurdèhkaan.

Bahwasadjih, kesefahaman dan kesepakatan nibak Hak-Hak dan keumeurdèhkaan-keumeurdèhkaan njan nakeuh that-that peunténg untuk djeuët ta peulaksana ikrar diateuëh njan keubit-keubit maka deungon njoë,

Madjeulih Umum PBB, meupeunjata:

PEUNJATA UMUM HAK-HAK AZASI MANUSIA sibagoë saboh ukôran bersama nibak hasé kesepakatan njang ka geupeugot lé ummat manusia, geatudjukan keu bandum bangsa dan nanggroë, supaja bandum ureuëng dan tiép badan dalam masjarakat, sabé geu-ingat keu Peunjata njoë; geu-ôseuha untuk geupeureunoë dan geupeu-phôm sikap peu-jum dan hôreumat keu Hak-Hak azasi dan keumeurdèhkaan njoë, seutjara meutingkat-tingkat didalam nanggroë dan internasional mangat djeuët teudjamin pengakuan dan pengiktirafan njan, teupeumadju dan tapeumeusjeuhu.

Peukara Nr.1:

Bandum ureuëng lahé deungon meurdéhka, dan deungon martabat dan hak njang saban. Ngon akai geuseumiké, ngon haté geumeurasa, bandum geutanjoë lagèë sjèédara. Hak dan keumuliaan.

Peukara Nr. 2:

Tiëp ureuëng na hak dan meurdéhka ateuëh bandum hak-hak njang meuseubut didalam Peunjata njoë deungon hana keutjuali biëk djih, agam dan inong, basa, ugama, politék atawa peundapat njang mubida, bangsa atawa asai usui bangsa, hak milék, pat asai lahé atawa status njang laén. Disampéng nibak njan, ureuëng handjeuët geupeubida ateuëh neuduëk politék, hukôm, atawa neuduëk internasional nibak nanggroë atawa pat asai gobnjan geuteuka; Meunantjit bôh geuteuka nibak nanggroë njang meurdéhka atawa wilajah Wali, atawa wilajah kon peumeurintah keudroë, atawa dimijub bataih keudaulatan gob.

Peukara Nr. 3:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak geu hudép, na hak keu meurdéhka dan na hak keu keuseulamatan droë.

Peukara Nr.4:

Hana meusidroë ureuëng pih djeuët ta peulamiët atawa tapeudjeuët keu hamba sahaja; Perbudakan dan publoë lamiët geu-peuhareuëm dalam bentuk sibeurangkapeuë.

Peukara Nr.5:

Hana meusidroë ureuëng pih djeuët ta énanja atawa ta séksa deungon dhalém atawa tapeuhina atawa tahukôm deungon hana perikemanusiaan.

Peukara Nr. 6:

Tiëp ureuëng, pat mantong gobnjan geuduëk, na hak bri peungkuan dikeuë Hukôm.

Peukara Nr. 7:

Bandum ureuëng saban hak dikeuë hukôm, dan dan saban hak untuk meurumpok perlindungan hukôm deungon hana keutjuali dan handjeuët na diskriminasi. Bandum saban hak keu perlindôngan njoë ateuëh tiëp-tiëp diskriminasi njang meulawan deungon Peunjata njoë, dan ateuëh bermatjam fitnah njang mendjurus keu diskriminasi.

Peukara Nr. 8:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak keu peumuléhan njang efektif nibak tribunal-tribunal kebangsaan njang kompeten ateuëh buët-buët njang melawan deungon Hak-hak azasi njang geubri keu gobnjan lé konstitusi atawa hukôm.

Peukara Nr.9:

Hana meusidroë ureuëng pih djeuët dji-drop, djitheun atawa djiboih nanggroë deungon ban njang dji-suka atawa kri-kri njang hawa.

Peukara Nr. 10:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak peunoh ngon samarata keu peumbitjaraan njang adé dan teuhah nibak saboh tribunal njang bibeuëh dan hana memihak, bak geupeudjalan hak-hak dan keuwadjéban-keuwadjéban njan dan ateuëh sbarang tuduhan djeunajah u ateuëh ureuëng njan.

Peukara Nr. 11:

Tiëp-tiëp ureuëng njang djitudôh, djisok meusalah na hak geuh untuk na hak geuh untuk meuteumeung status "hana meusalah" sampoë teubôkeuti keusalahan njang disjok njan meunurôt undang-undang dalam sidang peungadélan teuhah dan ureuëng njang teutudôh njan ka geubri djaminan njang peureulèë keu peumbèla gobnjan.

Hana meusidroë ureuëng djeuët tapeusalah meulangga hukôm meusabab deungon buët geuh atawa sabab lalé geuh njang hana meulangga hukôm atawa undang-undang nasional atawa internasional., bak watèë buët njan teudjadi. Handjeuët tjit sidoë ureuëng geuhukôm deungon hukôman njang leubèh geuhon nibak njang patôt bak watèë buët salah njan teudjadi.

Peukara Nr. 12:

Hana meusidroë ureuëng pih djeuët ta peukaru urôsan pribadi gobnjan, keuarga gobnjan, rumoh tangga gobnjan, atawa lam hubungan surat menjurat gobnjan, meunantjit handjeuët tapeurusak marwah dan keumuliaan gobnjan. Tiëp-tiëp ureuëng na hak untuk meurumpok perlindungan ateuëh buët-buët peukaru atwa peurusak diateuëh.

Peukara Nr. 13:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak meurdéhka bak geumeugrak, dan meurdéhka bak geuduëk pat njang meuheut lam bataih-bataih lam saboh nanggroë.

Tiëp ureuëng na hak geubungka, geutinggai nanggroë sibeurangkat, beuthatpih nanggroë droë keudroë, dan na hak untuk geu-woë, geugisa bak sot u nanggroë droë geuh keudroë.

Peukara Nr. 14:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak djak mita suaka dinanggroë laén dan na hak untuk geunikmati suaka njang ka geuteumeung dinanggroë njan bak geupeulindông droëgeuh nibak séksaan.

Hak njoë hana saban keu ureuëng njang peubuët djeuheut, hana meusabab deungon politék, atawa buët-buët njang meulawan lagèë njang geumeukeusud lé Persjarikatan Bangsa-Bangsa.

Peukara Nr. 15:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak untuk geu-mat saboh hak warganeugara.

Handjeuët meusidroëpih deungon paksa djak peulheueh warganeugara gobdan handjeuët geutulak hak sidroë ureuëng geudjak gantoë warga neugara.

Peukara Nr. 16:

Agam dan inong njang katrôh watèë, na hak untuk meunikah dan berkeluarga, deungon hana geupandang keu bangsa, warganeugara tawa agama. Hak njoë saban watèë meukawén dan pertjeraan.

Meunikah hanja djeuët peugot deungon hana paksaan dan ateuëh persetudjuan ban dua blah pihak.

Keluarga nakeuh saboh unit alami sibagoë saboh kelompok buhôm nibak masjarakat dan neugara.

Peukara Nr. 17:

Tiëp-tiëp ureuëng na hak keu harta untuk hak milék keudroëgeuh atawa meukônsi deungon ureuëng laén.

Handjeuët meusidroëpih djeuët ditjok hareuta djih deungon kri-njang galak gob.

Peukara Nr. 18:

Tiëp ureuëng na hak meurdéhka bak geuseumiké, bibeuëh bak geutjurah peurasaan-haté, meurdéhka bak geupeubuët agama; hak njoë djitamong baih tuka agama atawa kepertjajaan, keumeurdèhkaan, peuëkeuh seutjara sidroë-droë atawa ramè-ramè ngon gob laén bôh seutjara umum atawa sidroë-droë; kejakinan keu agama geuh rhot pendidikan, amalan, pemudjaan dan ' ibadat.

Peukara Nr. 19:

Tiëp ureuëng na hak meurdèhka bak geupeuteubiët peundapat dan geubri pikéran; rôh didalam hak njoë bibeuëh bak ta mat saboh-saboh keuputôsan, bèk na soë ganggu dan peukaru dan hana soë djak tuntu; meurdéhka bak teurimong dan sipreuëk maklumat dan asoë pikéran rhot media beurangapeuë deungon hana bataih.

Peukara Nr. 20:

Tiëp ureuëng na hak meurdéhka bak geumeuhimpôn deungon aman dan meurdéhka keu gobnjan bak geupeutimoh saboh-saboh persatuan.

Hana meusidroëpih djeuët ta paksa untuk djeuët keu angèëta saboh-saboh kesatuan atawa sjarikat.

Peukara Nr. 21:

Tiëp ureuëng na hak untuk tjok tanggông-djaweuëb lam peumeurintahan droë, bôh seutjara langsông keudroëgeuh atawa meulalui wakilah njang geupiléh deungon meurdéhka.

Keumauan rakjat sipatôtdjih djeuët keu basis pokok nibak undang-undang dalam nanggroë.

Kemauan njoë musti geu-peutunjok/geupeunjata seutjara meu-atô dan bertahap-tahap dan deungon piléhan-piléhan umum njang adé setjara umum dan saban hak dan sama rata; dan musti geupeugot deungon peumilihan su meurahsia ataupih deungon tjara laén njang saban deungon peumilihan bibeuëh meurahsia.

Tiëp ureuëng na hak untuk meuteumeung keuseumpatan geu-angkèë dalam djabatan pemerintah nanggroë droëgeuh.

Peukara Nr. 22:

Tiëp ureuëng, sibagoë angèëta masjarakat, na hak djaminan keselamatan sosiai dan na hak bak peudjak buët deungon beunantu ôseuha-ôseuha nasional dan keuridja sama internasional njang seusuai deungon organisasi seureuta sumber-sumber keukajaan tiëp-tiëp nanggroë.

Meunantjit deungon hak-hak ekonomi, sosiai, budaja untuk peutheun marwah dan perkembangan pribadi sidroë-sidroë ureuëng.

Peukara Nr. 23:

Tiëp ureuëng na hak untuk keuridja, peudjak buët, meurdéhka bak geupiléh buët njang geugalak, na hak ateuëh undang-undang perburuhannjang adé dan djroh keu gobnjan; dan na hak peulindông nibak pengangguran(hana buët).

Tiép ureuëng, deungon hana diskriminasi, na hak meuteumeung upahnjang saban nibak keuridja njang saban.

Tiép ureuëng njang keuridja na hak untuk meurumpok upah njang adé dan mufaidah keu droëgeuh dan keu keuluarga geuh dalam saboh tahap hudép njang seusuai deungon martabat manusia, njang meungnjo peureulèë geutamah nibak perlindôngan sosiai njang laén.

Tiép ureuëng na hak peudong dan meugabông lam sjarikat-sjarikat maniaga untuk lindông keupeunténgan droë.

Peukara Nr. 24:

Tiép ureuëng na ha untuk pijôh hék dan djak tjok tjuti masa lapang, djitamong u dalamnjan masa keuridja njang meuteuntèë meunurôt kemampuan, dan” tjuti berkala”njang geubajeuë.

Peukara Nr. 25:

Tiép ureuëng na hak ateuéh standard hudép njang sesuai keu keusihatan dan sidjahtra keu droëgeuh dan keu keuluarga geuh, sép keu makanan, pakaian,rumoh dan perawatan keusihatan dan hai-hai sosiai njang geupeureulèë. Na lom hak keu djaminan watèë hana buët, watèë sakét, tjatjad, inong balèë, masa tuha atawa laén-laén hai kureuëng beulandja diluwa kontrol sidroë-droë ureuëng.

Kawôm mak dan aneuk miët na hak meurumpok bantuan khusus. Bandum aneuk miët hana keutjuali bôh njang lahé didalam atawa diluwa nikah, peureulèë meurumpok perlindôngan sosiai njang saban.

Peukara Nr. 26:

Tiép ureuëng na hak untuk meurumpok peundidékan. Peundidékan peureulè beu-pré(hana pajah bajeuë), paléng ubeut ’èt sikula mijub, ’èt tingkat dasar. Peundidékan mijub beudjeuët peuwadjéb. Peundidikan tehnik dan professional beuteuhah keu umum dan peundidikan manjang beu sama rata dan adé keu bandum ureuëng deungon dasar kepandaian dan pengalaman.

Peundidikan peureulèë geu-arahkan keu perkembangan penoh nibak sifeuët-sifeuët manusia dan peukong hôreumat(respect) keu hak-hak azasi manusia dan dasar-dasar keumeurdéhkaan. Dari sinan timoh saling peungeurtian, toleransi, dan rasa seutia keu ngon diantara bangsa-bangsa dalam dônja, hana ketjuali biék atawa kelompok agama, demi keupeunténgan ôseuha Sjarikat bangsa-bangsa untuk djaga kestabilan perdamaian dônja.

Ureuëng tuha na hak utama piléh peundidikan njang akan geudjôk keu aneuk droëgeuh.

Peukara Nr. 27:

Tiép ureuëng na hak untôk geu-ikôt seureuta lam hudép budaja masjarakat, geunikmati budaja seni, dan geubagi peungalaman dalam perkembangan ’èleumèë pengetahuan dan manfa’at-manfa’at nibak njan.

Tiép ureuëng na hak untôk meuteumeung perlindôngan nibak keupeunténgan-keupeunténgan moral dan material njang geuteumeung nibak buët-buët ilmiah, sastra atawa seni-budaja gobnjan sibagoë peuntjipta, peunuléh atawa peungarang.

Peukara Nr. 28:

Tiép ureuëng na hak ateuéh saboh susônan sosiai dan antara bangsa njang didalam njan hak-hak azasi manusia dan keumeurdéhkaan yang termaktub dalam Peunjata njoë djeuët geu peudjak dalam kenjataan njang seupenohdjih.

Peukara Nr. 29:

Tiép ureuëng na kewadjiban ateuëh masjarakat meungnjo ureuëng njan bibeuëh bak geupeudjalan keupeunténgan-keupeunténgan dan perkembangan keupribadian gobnjan setjara menjeluruh.

Bak geupeudjak hak-hak dan keumeurdèhkaangeuh, tiép-tiép ureuëng handjeuët geuliat bataih-bataih hukôm njang ka geupeunteuntèë lé undang-undang deungon tudjuan untuk djamin kepatuhan dan penghormatann jang sipatôtdjih ateuëh hak dan keumeurdéhkaan ureuëng laén, demi perbaikan akhlak, keutentruman dan keubadjikan umum, dalam saboh masjarakat dônja jang demokratik.

Hak-hak dan keumeurdéhkaan njoë handjeuët sagai-sagai ta amalkan sitjara meuteuntang deungon tudjuan-tudjuan dan prinsip-prinsip Sjarikat Bangsa-Bangsa.

Peukara Nr. 30:

Hana sapeuë pih lam Peunjata njoë djeuët tatafsir lagèë njang ka meusurat teudjôk keu bandum nanggroë, kumpulan atawa sidroë-droë ureuëng sbarang hak untuk geulibat droëgeuh dalam peuë mantong kegiatan ataupih buët deungon tudjuan djak peugadoh peuë mantong hak-hak dan keumeurdéhkaan njang meutuléh dalam Peunjata njoë.